

Beslisdocument college van Peel en Maas

Zaaknummer: 1894/2024/2922395

Documentnummer: 1894/2024/2983690

Besluitnummer:

Onderwerp:

Sociaal juridische dienstverlening (SJD)

Openbaarheid

Het collegevoorstel is openbaar.

Advies:

Te besluiten om:

- 1 De dienstverlening met laagdrempelige onafhankelijke sociaal juridische ondersteuning uit te breiden
- 2 De opdracht voor sociaal juridische dienstverlening te verstrekken aan Stichting Vorkmeer
- 3 Hiermee gemotiveerd af te wijken van het lokale aanbestedingsbeleid.

Besluit van het college Peel en Maas:

- ☐ Volgens advies
- ☐ aangehouden
- ☐ anders, namelijk:

Ondertekening gemeentesecretaris/directeur,

datum: 7 januari 2025

K.H. Werps-Aerts

Zaaknummer: 1894/2024/2922395
Documentnummer: 1894/2024/2983690
Besluitnummer:

Adviesnota

Onderwerp

Sociaal juridische dienstverlening (SJD)

Advies

- 1 De dienstverlening met laagdrempelige onafhankelijke sociaaljuridische ondersteuning uit te breiden
- 2 De opdracht voor sociaal juridische dienstverlening te verstrekken aan Stichting Vorkmeer
- 3 Hiermee gemotiveerd af te wijken van het lokale aanbestedingsbeleid.

Inleiding

Op 9 november 2018 is in het regeerakkoord besloten dat het stelsel van rechtsbijstand aan grondige herziening toe is. In reactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) is vanaf 2021 structureel aanvullend budget vrijgemaakt. Het ministerie van Justitie en Veiligheid, Divosa en het Juridisch Loket hebben in aanloop naar dit nieuwe stelsel het project 'Rechtshulp en sociaal domein' opgesteld. Hierin helpen zij gemeenten in diverse pilots met het organiseren van de toegang tot rechtshulp. Ook geven zij advies hoe het sociaal en juridisch domein beter kan samenwerken.

De gemeente Peel en Maas is onderdeel van een pilot, ook wel de kopregio genoemd. Dat wil zeggen dat er in de regio Noord-Limburg en Midden-Limburg verschillende gemeenten zijn geselecteerd, waaronder Peel en Maas, om te werken aan de uitbreiding van de sociaal juridische ondersteuning.

Op dit moment komen zulke vragen binnen bij het loket van Wegwijzer (Vorkmeer) en worden mensen doorgestuurd naar het Juridisch Loket in Roermond bij ingewikkelde vraagstukken. Uitbreiding hiervan is mogelijk door het aanbieden van sociaal juridische dienstverlening waarbij inwoners begeleid worden door een onafhankelijk sociaal raadslid. Voor informatie en advies blijft het loket van de Wegwijzer verantwoordelijk.

Sociaal Juridische vragen kunnen over van alles gaan en worden steeds complexer. Van vragen over een arbeidsovereenkomsten, belastingen, toeslagen, echtscheiding en alimentatie tot studie en school. Team Wegwijzer merkt dat de hulpvragen toenemen met complexe problematiek die vaak gepaard gaat met een psychosociale achtergrond, zoals echtscheiding, complexe thuissituaties of dakloosheid. Dit vraagt om juridische expertise en samenwerking met partners zoals maatschappelijk werk en het sociaal domein.

De werkzaamheden van sociaal juridische dienstverlening worden gekenmerkt door:

- Laagdrempelig informatie, advies én ondersteuning
- Vindbaar, dichtbij de inwoners, onafhankelijk en kosteloos
- Inzet op preventie en samenwerking met andere organisaties en instanties
- Signalerende rol richting gemeente over ontwikkelingen en/of trends die relevant zijn voor de gemeente of waarin de gemeente een rol/aandeel heeft.

De kerntaken van het sociaal raadslid zijn:

- uitleg geven over wetten en regels.
- bemiddelen tussen inwoner en instanties.
- met de inwoner meegaan naar gesprekken bij (overheids)instanties.
- ondersteunen bij bezwaar- en beroepsprocedures. Bijvoorbeeld het schrijven van brieven en bezwaarschriften en indien passend ook meteen het invullen van formulieren bij meervoudige en/of complexere vragen.
- verwijzen van de inwoner naar de juiste samenwerkingspartner of instantie en zorgen voor een “warme” overdracht.

Voor (juridische) ondersteuning door het sociaal raadslid geldt een inkomens- en vermogensgrens. Deze grenzen zijn gebaseerd op hoofdstuk V ‘financiële bepalingen’ van de Wet op de rechtsbijstand.

Dit betekent dat het bruto inkomen per jaar niet hoger mag zijn dan € 31.100 voor een alleenstaande en € 44.000 voor een meerpersoonshuishoudens. Het vermogen mag niet hoger zijn dan € 36.952 voor een alleenstaande en € 73.904 voor een echtpaar.

Alle genoemde bedragen gelden per 1 januari 2024.

Beoogd effect

Door het uitbreiden van de dienstverlening via een sociaal raadslid:

- kunnen juridische procedure worden voorkomen (preventie/de-escaleren)
- krijgen meer inwoners passende ondersteuning bij sociaaljuridische problemen
- verminderen we de juridische ongelijkheid en heeft iedere inwoner, ongeacht financiële situatie, laagdrempelige toegang tot juridische hulp en advies
- kunnen we inwoners beter op de hoogte brengen van hun rechten en plichten over alle levensdomeinen.

Argumenten

- 1.1 *Preventieve en proactieve hulp aanbieden, waardoor potentiële problemen op voorhand verholpen kunnen worden (preventie)*
Potentiële problemen kunnen sneller worden geïdentificeerd en opgelost voordat ze escaleren tot complexe en kostbare geschillen. Dit kan niet alleen de hoeveelheid juridische procedures verminderen, maar ook de bijbehorende stress en kosten voor inwoners en de gemeente verlagen.
- 1.2 *Voldoen aan de grote vraag naar juridische ondersteuning waardoor er meer ruimte is voor de dienstverlening van team Wegwijzer (Stichting Vorkmeer)*
In 2023 ontving de Wegwijzer 111 juridische vragen. Deze hebben zij zo goed mogelijk zelf proberen te behandelen, zoals ze dit al jaren doen. Ze geven hierbij wel aan dat de juridische kennis onvoldoende is om alle inwoners met juridische vragen te kunnen helpen. Deze vragen vergen veel tijd van de medewerkers, waardoor er minder ruimte is voor vragen over werk, welzijn, wonen, zorg en financiën.
- 1.3 *Uitvoering geven aan uitvoeringsafspraken 2.5 zoals genoemd in de begroting 2025*
Hiermee is voldaan aan de uitvoeringsafspraken 2.5 van programma 1.2 Werk en Inkomen, zijnde ‘we organiseren laagdrempelige en lokale toegang tot rechtspraak door eerstelijns sociaaljuridische ondersteuning (sociale raadslid)’.
- 2.1 *Het versterken van de onafhankelijkheid en onpartijdigheid*
Het sociaal juridisch raadslid is niet direct verbonden aan de gemeente, waardoor inwoners meer vertrouwen kunnen hebben in de geboden ondersteuning.

- 3.1 *De in te kopen diensten kennen in de Europese aanbestedingsregels een uitzonderingspositie*
Sociaaljuridische ondersteuning valt onder de zogenaamde Sociale en Andere Specifieke (SAS) Diensten. Vanuit de aanbestedingsrichtlijn zijn er voor SAS-diensten pas regels boven een opdrachtwaarde van € 750.000.
De kosten voor inkoop van sociaaljuridische ondersteuning bij Stichting Vorkmeer bedragen
ca. € 52.000 op jaarbasis. Bij een overeenkomst voor onbepaalde duur dienen we de opdrachtwaarde te ramen op basis van de waarde over 4 jaren. In dit geval dus $4 \times € 52.000 = € 208.000$.
Ons eigen aanbestedingsbeleid kent echter (nog) geen specifieke regels voor SAS-diensten. En daarom schrijft ons beleid een (nationale) openbare aanbestedingsprocedure voor alsof het om een reguliere dienstenopdracht gaat. Omdat op basis van de uitzondering voor SAS-diensten in de Europese regels een lichtere aanbestedingsprocedure (i.c. een enkelvoudig onderhandse aanbesteding) te onderbouwen en rechtvaardigen is, wordt voorgesteld om af te wijken van het gemeentelijk aanbestedingsbeleid.
- 3.2 *Bij Stichting Vorkmeer vinden geen juridische activiteiten of ondersteuning plaats in het verlengde van deze dienstverlening, waardoor er geen sprake is van belangverstrengeling of het doorzetten van opdrachten binnen de eigen organisatie.*
Een van de taken van het sociaal raadslid is inwoners te begeleiden naar de juridische hulp die het best past bij het juridisch geschil. Dit kan een advocaat, notaris of gerechtsdeurwaarder zijn (artikel 13 van de Wet op de rechtsbijstand). Ieder geschil is anders en heeft daarom ook andere juridische ondersteuning nodig, bijvoorbeeld familierecht, huurders(beschermings)recht of bestuursrecht.

Bij Vorkmeer vindt deze (gespecialiseerde) juridische ondersteuning niet plaats. Ook past dit niet binnen het dienstverleningsaanbod van Vorkmeer.
In de dienstverleningsovereenkomst wordt deze uitsluiting in de afspraken opgenomen. In de bijlage staan alle afspraken, doelgroep en geschil waarvoor SJD ingezet mag worden.

Kanttekeningen

- 1.1 *Er bestaat een risico dat er meer bezwaar- en beroepszaken worden aangevoerd.*
De SJD kan de drempel om juridische actie te ondernemen verlagen, de kennis van rechten en plichten vergroten en de kwaliteit van ingediende zaken verbeteren, wat allemaal kan bijdragen aan een toename van bezwaar- en beroepszaken. In de praktijk kan de preventieve aanpak van het bieden van sociaal juridische hulp ervoor zorgen dat problemen effectiever en efficiënter worden aangepakt. Daarnaast kan de kennis en ondersteuning van een sociaal raadslid ervoor zorgen dat inwoners sneller begrijpen wanneer het wel en niet zinvol is om bezwaar te maken. Ervaringen uit andere gemeente (Horst aan de Maas en Venray) die al jaren SJD aanbieden, tonen aan dat dit risico beperkt is.

Financiën

De financiële gevolgen van dit voorstel zijn structureel.

Vanuit de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet via het gemeentefonds € 40 miljoen aan structurele middelen voor betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden beschikbaar gesteld.

Deze middelen zijn voor 2023 incidenteel aan gemeenten beschikbaar gesteld. De toekenning vanaf 2024 zal structureel plaatsvinden om gemeenten verder in staat te stellen om strategisch en doelgericht te handelen en hun activiteiten uit te breiden zoals het verdubbelen van het gebruik van schuldhelpverlening en het bevorderen van activiteiten om armoede onder kinderen te bestrijden. Het aandeel voor de gemeente Peel en Maas € 62.000 in 2024 en € 67.205 voor 2025. Deze bedragen zijn niet 'geormerkt' voor dit project. De dekking hiervoor komt uit de bestaande budgetten binnen het sociaal domein en gemeenschapsontwikkeling.

De kosten voor uitvoering door Vorkmeer zijn € 51.544,48 per jaar (2024) op basis van 20 uren dienstverlening per week. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd zoals afgesproken in de meerjarige overeenkomst tussen gemeente en vorkmeer (OVA).

Juridische afwegingen

Uit wetten en internationale verdragen vloeien verplichtingen voort voor de gemeenten om invulling te geven aan rechtsbescherming en daarmee aan sociaaljuridische ondersteuning. Door deze uitbreiding van de dienstverlening voldoet het college aan:

- internationale verdragen betreffende het recht op een eerlijk proces, zijnde Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie
- de Grondwet (Gw)
- wet op de rechtsbijstand (WOR)
- zorgplicht Gemeenten
- Wet goed verhuurderschap
- algemene beginselen van behoorlijk bestuur (abbb's)
- Wet op de rechtsbijstand

Communicatie

Vorkmeer zorgt ervoor dat de SJD zichtbaar en vindbaar is voor inwoners en sociale partners. Dat geldt zowel voor fysieke, digitale en telefonische dienstverlening. De gemeente sluit haar communicatie hierop aan via de eigen communicatiekanalen.

Uitvoering

De uitvoering vindt plaats door Stichting Vorkmeer door het aangaan van een dienstverleningsovereenkomst, waarin de wederzijdse verplichtingen worden vastgelegd zonder een afnameverplichting. De overeenkomst wordt aangegaan voor de duur van 1 jaar en kan steeds stilzwijgend met de duur van 1 jaar worden verlengd. Tussentijds evalueren we de voortgang. Voor 2025 is dat 1x per kwartaal en de hierop volgende jaren 2x per jaar.

Formulering besluit t.b.v. openbare besluitenlijst

Het college heeft besloten de dienstverlening voor de inwoners uit te breiden met laagdrempelige onafhankelijke sociaal juridische ondersteuning conform landelijke richtlijnen. Deze opdracht wordt verstrekt aan Stichting Vorkmeer in Panningen. Hiervoor is afgeweken van het lokale aanbestedingsbeleid.